

Naslov originala:
Kerstin Gier
RUBINROT

Text copyright © 2009 by Arena Verlag GmbH, Würzburg, Germany.
www.arena-verlag.de
Through Anthea Agency with c/o ANTHEA AGENCY Ltd, Sofia, Bulgaria
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2019

ZA IZDAVAČA:

Marko Sabovljević

UREDNIK:

Marina Sabovljević

PREVOD:

Maja Radivojević

LEKTURA I KOREKTURA:

Marija Samardžić

DIZAJN KORICE:

Tijana Kazimirović

ŠTAMPA:

Alpha print, Zemun

TIRAŽ:

1500

IZDAVAČ:

Publik praktikum

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

KERSTIN GIR

CRVENI RUBIN

Trilogija Rubin

Losu, Delfinu i Sovi,
Koji su mi pravili društvo dok sam pisala
i malom, crvenom dabl-dekeru
koji me je učinio srećnom
u pravom trenutku

PROLOG

London, Hajd park,
8. april 1912.

DOK JE PADALA na kolena i briznula u plač, on je gledao unaokolo po parku. Baš kao što je i pretpostavljao, ovako rano park je morao biti prazan. Džogiranje još nije postalo moderno, a bilo je suviše hladno za prosjake koji su spavali na klupama, prekriveni samo novinama.

Pažljivo je umotao hronograf u vreću i ubacio ga u ranac.

Ona se skupila pored jednog drveta na severnoj obali Serpentine, na polju izbledele šafranove.

Ramena su joj se tresla, a jecaji zvučali poput očajničkih urlika povređene životinje. Teško je to podnosio, zato je seo pored nje, na orošenu travu, posmatrao glatku površinu vode i čekao.

„Jesu li izumeli maramice?” konačno je izgovorila kroz šmrncanje, okrećući lice obliveno suzama prema njemu.

„Nemam predstavu”, rekao je. „Ali mogu da ti ponudim džepnu maramicu sa monogramom – original iz ovog perioda.”

„G. M. Jesi li to maznuo od Grejs?”

„Dala mi je, ne brini. Možeš da treseš nos u to koliko god želiš, princezo.”

Osmehnula mu se ironično dok mu je dodavala maramicu. „Sad je upropašćena. Izvini zbog toga.”

„Ah, nema veze!” rekao je. „Samo nek si ti prestala da plačeš.”

Na oči su joj ponovo nagrnule suze. „Nije trebalo da je napustimo. Potrebni smo joj! Nemamo pojma da li će naše blefiranje uspeti... A sada nema šanse da saznamo.”

„Mnogo manje bismo joj koristili kad bismo bili mrtvi.”

„Da smo samo mogli da je sakrijemo negde daleko, pod drugim imenom, dok ne poraste dovoljno da...”

Prekinuo ju je, čvrsto protresavši glavom. „Pronašli bi nas gde god da smo otišli; hiljadu puta smo već pričali o tome. Nismo je napustili. Uradili smo jedinu ispravnu stvar: omogućili smo joj da živi bezbedno. Barem u narednih šesnaest godina.”

Nekoliko trenutaka nije progovarala. Negde u daljini čulo se njištanje konja, a preko ulice Vest Keridž dopirali su glasovi iako je i dalje bio skoro mrak.

„Znam da si u pravu”, konačno je rekla. „Samo me previše boli saznanje da je nećemo nikad više videti.” Nežno je protrljala crvene oči. „Barem nam neće biti dosadno. Pre ili kasnije će nas pronaći, čak i ovde, i poteraće Čuvare na nas. Neće odustati ni od hronografa ni od svojih planova, ne bez borbe.”

Osmehnulo se videvši da joj se u oči vratio avanturistički sjaj. „Možda ćemo ga, ipak, nadmudriti. Ili to, ili na kraju druga sprava neće raditi. Tada će biti gotov.”

„Tako je. Ali ako bude radila, mi smo jedini koji ga mogu zaustaviti.”

„Upravo zato smo uradili ispravnu stvar.” Ustao je i skinuo blato sa farmerki. „Hajde! Ova prokleta trava je mokra, a ti bi trebalo da se paziš.”

Dopustila mu je da je privuče i poljubi je. „Šta ćemo sada da radimo? Da potražimo mesto na kom bismo sakrili hronograf?” pitala je gledajući pomalo neodlučno na most koji odvaja Hajd park i Kensington gardens.

„Da, ali prvo ćemo da uzmemo depozit Čuvara i skupimo keš. Onda bismo mogli da sednemo na voz do Sautemptonu. Titanik polazi u sredu na svoje devičansko putovanje.”

Nasmejala se. „Znači, tako ti zamišljaš da se pazim! Ali dobro, uz tebe sam!”

Toliko mu je bilo drago što se ponovo smejala, da ju je još jednom poljubio u čelo. „Zapravo sam stvarno razmišljao... Znaš li da kapetan broda ima pravo da venča ljude na moru, princezo?”

„Želiš da me oženiš? Na Titaniku? Da li si poludeo?”

„Baš bi bilo romantično.”

„Ako izuzmemo detalj sa santom leda.” Stavila je glavu na njegove grudi i zaronila licem u jaknu. „Toliko te volim”, mrmljala je.

„Hoćeš li da mi budeš žena?”

„Da”, rekla je, a lice joj i dalje bilo na njegovim grudima. „Ali samo ako napustimo brod najkasnije u Kvinstauunu, u Irskoj.”

„Jesi li spremna za sledeću avanturu, princezo?”

„Spremna kad i ti”, blago je odgovorila.

Nekontrolisano putovanje kroz vreme obično se najavljuje nekoliko minuta unapred, ali ponekad satima ili danima pre. Simptomi su osećaji vrtenja u glavi, stomaku i/ili nogama.

Mnogi nosioci gena govore o glavobolji koja nalikuje na migrenu.

Prvo putovanje kroz vreme – poznato i kao inicijalno putovanje – dešava se između šesnaeste i sedamnaeste godine nosioca gena.

IZ HRONIKA ČUVARA,
TOM 2: OPŠTI ZAKON PUTOVANJA KROZ VREME

JEDAN

PRVI PUT SAM TO osetila u školskoj kantini, u ponedjeljak ujutro. Na trenutak sam se osećala kao da sam bila na rolerkosteru, u momentu kada juriša s vrha nizbrdo. Trajalo je samo dve sekunde, ali bilo je dovoljno dugo da prospem pun tanjir krompir-pirea i sosa po školskoj uniformi. Uspela sam da uhvatim tanjir na vreme, ali su nož i viljuška zazvečali na podu.

„Svejedno ima ukus kao da je oguljeno s poda”, rekla je moja drugarica Lesli, dok sam brisala štetu kako sam znala i umela. Naravno, svi su me gledali dok sam to radila. „Možeš i moj obrok da uzmeš, ako baš imaš želju da razmazuješ po bluzi.”

„Ne, hvala.” Super se dogodilo da je bluza srednje škole „Sent Lenoks” bila slične boje kao krompir-pire, ali ipak vam ne može promaći prizor ostataka ručka na uniformi. Preko mrlje sam zakopčala tamnoplavi blejzer.

„Opet Gveni, ponovo se igra s hranom!” rekla je Sintija Dejl. „Nemoj da si sela pored mene, ti prljavo kućence.”

„Kao da bih ikad sela pored tebe slobodnom voljom, Sin.” Bojim se da je istina da sam prilično često imala nesrećne slučajeve sa školskim ručkom. Samo prošle nedelje mi je puding izleteo iz posude i tresnuo nekoliko

metara dalje, pravo u špagete karbonare nekog dečka iz višeg razreda. Nedelju dana pre toga oborila sam sok od borovnice i isprskala sve za našim stolom. Izgledali su kao da su imali boginje. I stvarno ne bih umela da nabrojim koliko puta mi je ta glupa kravata, koja je deo naše školske uniforme, bila namočena sosom, sokom ili mlekom.

Samo što nikad pre toga nisam osetila vrtoglavicu.

Ali verovatno sam je samo umišljala. U poslednje vreme se kod kuće dosta govorilo o vrtoglavici i sličnim osećajima.

Doduše ne mojim, već o vrtoglavicama moje rođake Šarlote. Šarlota, prelepa i besprekorna kao i uvek, sedela je pored Sintije i graciozno kašikom uzimala krompir-pire i stavljala ga u svoja prefinjena usta.

Čitava porodica se preznojavala čekajući Šarlotin nastup vrtoglavice. Moja baka, lejdi Arista, najčešće bi ispitivala Šarlotu kako se oseća, i to na svakih deset minuta. Moja tetka Glenda, Šarlotina mama, u međuvremenu je pitala istu stvar, dok je lejdi Arista pravila pauzu u ispitivanju.

I kad god bi Šarlota rekla da ne oseća vrtoglavicu, usne lejdi Ariste bi se skupile, a tetka Glenda bi uzdahnula. Ponekad i obrnuto.

Mi, ostali – moja mama, moja sestra Karolina, moj brat Nik i baba-tetka Medi – kolutali smo očima. Naravno da je bilo uzbudljivo imati u porodici nekog sa genom za putovanje kroz vreme, ali kako su dani prolazili uzbuđenje je pomalo bledele. Ponekad sam imala utisak da je sva frka oko Šarlote bila preterana.

Sama Šarlota je obično krila osećanja pod misterioznim osmehom Mona Lize. Da sam na njenom mestu, ne bih znala da li treba da budem uzbuđena ili zabrinuta ako izostanu osećaji vrtoglavice. Pa, da budem iskrena, verovatno bih bila zadovoljna. Ja sam više bila stidljivi tip. Volela sam mir i tišinu.

„Nešto će se desiti, pre ili kasnije”, govorila je lejdi Arista svaki dan. „I moramo biti spremni.”

I da, nešto se dogodilo posle ručka, na času istorije kod gospodina Vitmana. Izašla sam gladna iz kantine. U desertu – piti od jabuka – pronašla sam crnu dlaku, i nisam bila sigurna da li je moja ili žene koja pravi ručak. U svakom slučaju, posle toga nisam htela da jedem pitu.

Gospodin Vitman nam je vratio rezultate testa koji smo prošle nedelje radili. „Očigledno ste se veoma dobro spremili. Naročito Šarlota. Pet plus za tebe, Šarlota.”

Šarlota je s lica sklonila pramen sjajne, crvene kose i rekla: „Oh, bože!” kao da je bila iznenađena rezultatom. A uvek je, iz svakog predmeta, imala najbolje ocene.

Ali ovog puta i Leslie i ja smo bile zadovoljne svojim ocenama. Obe smo dobile pet minus, iako se naša „priprema” sastojala od grickalica, sladoleda i gledanja Kejt Blanšet u *Elizabet*, a zatim *Elizabet: Zlatno doba* na DVD-ju. Doduše, bile smo pažljive i slušale smo na časovima istorije, što se, bojim se, ne bi moglo reći za druge predmete.

Časovi gospodina Vitmana bili su toliko intrigantni da nisi mogao da ne slušaš. Takođe je i sam gospodin Vitman bio veoma zanimljiv. Većina devojaka je bila tajno – ili ne tako tajno – zaljubljena u njega, kao i naša nastavnica geografije, gospođa Kanter. Kad god bi gospodin Vitman prošao pored nje, ona bi pocrvenela. A on jeste strahovito dobro izgledao. Sve devojke su mislile isto, osim Leslie koja je govorila da gospodin Vitman izgleda kao veverica iz crtanog filma.

„Kad god me pogleda tim svojim velikim, smeđim očima, osećam se kao da treba da mu dam lešnik”, rekla je. Čak je i veverice, koje jurcaju po parku, počela da naziva gospodom Vitmanima.

Smešna stvar je što je to bilo nekako zarazno, i sada, kad god bi veverica projurila pored mene, uvek bih rekla: „Oh, vidi slatkog, malog, debelog gospodina Vitmana!”

Sigurna sam da smo zbog te priče i fore s vevericama Lesli i ja bile jedine devojke u razredu koje nisu bile lude za gospodinom Vitmanom. Pokušavala sam da se zaljubim u njega (da sam samo mogla, pošto su dečaci u našem odeljenju bili totalno detinjasti), ali bilo je uzaludno. Poređenje sa vevericom mi se potpuno urezalo u mozak i nije htelo da mrdne. Mislim, kako možeš da razmišljaš o romantici kada ti je veverica u glavi?

Sintija je raširila trač da je gospodin Vitman, dok je studirao, radio sa strane kao muški model. Da bi to dokazala iz nekog časopisa je isekla fotografiju na kojoj je bio čovek koji je podsećao na njega, i koji se mazao gelom za tuširanje.

Međutim, osim Sintije niko drugi nije mislio da je gospodin Vitman čovek koji reklamira gel za tuširanje. Model je imao rupicu na bradi, a gospodin Vitman nije.

Momci iz našeg odeljenja nisu mislili da je gospodin Vitman toliko super. Posebno ga Gordon Gelderman nije podnosio, zato što su sve devojke iz razreda, pre nego što je gospodin Vitman došao da nam predaje, bile zaljubljene u njega. Uključujući i mene, moram priznati, ali u to vreme sam imala samo jedanaest godina, a Gordon je bio prilično sladak. Sada, kada imam šesnaest, videla sam da je samo glup. A i glas mu je poslednje dve godine bez prestanka mutirao. Nažalost, mešavina skičanja i urlanja nije ga sprečila da konstantno brblja neke besmislice.

Bio je veoma uznemiren zbog keca koji je dobio na testu iz istorije. „To je diskriminacija, gospodine Vitman. Zaslužujem, barem, četvorku. Ne možete da mi dajete loše ocene samo zato što sam muško.”

Gospodin Vitman je uzeo Gordonov test, okrenuo stranu i pročitao naglas: „Elizabeta I je bila toliko ružna da nije mogla da nađe muža. Zato su je svi zvali Ružna Devica.”

Geo razred se cerekao.

„Pa? U pravu sam, zar ne?” branio se Gordon. „Mislim, pogledajte te izbečene oči i tanka usta i tu ludačku frizuru.”

Išli smo u Nacionalnu galeriju portreta da proučavamo slike Tjudorovih, i na tim slikama, mora se priznati, kraljica Elizabeta nije izgledala baš kao Kejt Blanšet. Ali kao prvo, možda su ljudi u to vreme smatrali da su tanka usta i veliki nosevi poslednja reč mode i šika, a kao drugo, njena odeća je stvarno bila predivna. Treće, ne, Elizabeta I nije imala muža, ali je imala brojne afere, između ostalih sa... ah, kako se beše zvao? U svakom slučaju, Klajv Oven ga je igrao u drugom delu filma.

„Ona je bila poznata kao Kraljica Devica”, rekao je gospodin Vitman Gordonu, „zato što...” Zaustavio se i nervozno pogledao Šarlotu. „Da li se osećaš dobro, Šarlota? Imaš li glavobolju?”

Svi su pogledali Šarlotu kojoj je glava bila u šakama. „Osećam... samo osećam vrtoglavicu”, rekla je gledajući me. „Sve se vrti u krug, u krug.”

Duboko sam udahnula. *Idemo, dakle, pomislila sam.* Lejdi Arista i tetka Glenda će biti van sebe od sreće.

„Vau, kul”, prošaputala je Lesli. „Da li će sad da postane providna?” Iako nam je lejdi Arista neprestano govorila da, ni pod kojim uslovima, ne smemo nekom sa strane da kažemo šta se dešava u našoj porodici, rešila sam da ignorišem tu zabranu kad je Lesli bila u pitanju. Ipak mi je bila najbolja drugarica, a najbolje drugarice nemaju tajni i ne kriju ništa jedna od druge.

Otkad sam poznavala Šarlotu (takoreći, ceo svoj život), uvek je delovala nekako bespomoćno. Ali znala sam šta je trebalo da radim. Sam bog zna da mi je tetka Glenda to rekla sto puta.

„Odvešću Šarlotu kući”, rekla sam gospodinu Vitmanu dok sam ustajala. „Ako je to u redu.”

Pogled gospodina Vitmana bio je fiksiran na Šarlotu. „Mislim da je to dobra ideja, Gvinet”, rekao je. „Nadam se da ćeš se uskoro osećati bolje, Šarlota.”

„Hvala”, rekla je Šarlota dok je išla prema vratima i blago se klatila. „Ideš li, Gveni?”

Uhvatila sam je za ruku. Po prvi put sam se osetila da sam bila važna osoba u Šarlotinom životu. Bio je lep osećaj da si nekom potreban, za promenu.

„Ne zaboravi da me pozoveš i ispričaš mi sve”, prošaputala je Lesli dok smo prolazile pored nje.

Osećajući se malo bolje van učionice, Šarlota je htela da uzme neke stvari iz ormarića, ali sam je zadržala čvrsto je stegnuvši za rukav. „Ne sada, Šarlota! Moramo doći kući što pre je moguće. Lejdi Arista kaže...”

„Opet je nestalo”, rekla je Šarlota.

„Pa? Moglo bi svakog časa da se vrati.” Šarlota me je pustila da je okrenem. „Gde sam stavila tu kredu?” Dok smo hodale, pretraživala sam džep jakne. „Oh, dobro je, tu je. I moj mobilni. Da pozovem kuću? Jesi li uplašena? Blesavo pitanje, izvini. Toliko sam uzbuđena.”

„U redu je. Ne, nisam uplašena.”

Gledala sam je krajičkom oka da bih proverila da li govori istinu. Imala je taj umišljeni, maleni osmeh Mona Lize. Nikad nisi mogao da provališ šta se krilo iza toga.

„Pa, da li da pozovem kuću?”

„Kakve bi bilo koristi od toga?” odgovorila je Šarlota pitanjem.

„Samo sam mislila...”

„Prepusti razmišljanje meni, ne brini”, rekla je Šarlota.

Kamenim stepenicama spustile smo se do mesta na kom je uvek sedeo Džejms. Ustao je čim nas je video, ali ovog puta sam mu se samo osmehnula. Problem sa Džejmsom je bio taj što ga niko nije mogao čuti ni videti – samo ja.

Džejms je bio duh. Zato sam izbegavala da pričam sa njim kad su drugi ljudi bili u blizini, osim kad sam

bila sa Lesli. Ona nikad nije, ni na trenutak, sumnjala u Džejmsovo postojanje. Lesli je verovala svemu što sam joj govorila, i to je bio jedan od razloga što mi je bila najbolja drugarica. Samo joj je bilo žao jer ona nije mogla da ga čuje i vidi.

Ali meni je bilo drago zbog toga zato što je Džejms, kad ju je prvi put video, rekao: „Dragi bogovi na nebu, to jedno dete ima više pegica nego što je zvezda na nebu! Ako ne počne ubrzo da koristi losion za izbeljivanje, nikad neće pronaći muža!”

A prva stvar koju je Lesli pitala kad sam ih upoznala bila je: „Pitaj ga da li je nekad negde zakopao skriveno blago.”

Nažalost, Džejms nije bio tip koji je zakopavao blago, a bio je čak i uvređen kad je Lesli pomislila da bi mogao biti. Inače se brzo vređao.

„Da li je providan?” pitala je Lesli pri prvom susretu. „Ili je nekako crno-bele boje?”

Džejms je izgledao kao bilo ko na svetu. Ne računajući njegovu odeću, naravno.

„Možeš li da prođeš kroz njega?”

„Ne znam. Nisam nikad pokušala.”

„Probaj sada”, predložila je Lesli.

Džejms baš i nije hteo da me pusti da pokušam.

„Kako to ona misli, duh? Časni Džejms Avgustus Peregryn Pimpul-Botam, naslednik četrnaestog erta Hardsdejla, neće trpeti takve uvrede od mladih devojaka!”

Kao i većina duhova, odbijao je da prizna da više nije bio živ. Koliko god je pokušavao, nije mogao da se seti umiranja. Džejms i ja smo se upoznali pre pet godina, mog prvog dana u srednjoj školi „Sent Lenoks”, ali Džejmsu je delovalo kao da je pre samo nekoliko dana sedeo u svom klubu i igrao karte sa prijateljima, pričajući o konjima, mladežima i perikama. (Imao je i mladež i periku, ali to je na njemu izgledalo mnogo bolje nego što biste pomislili.) Potpuno je prevideo činjenicu

da sam porasla nekoliko centimetara otkad smo se upoznali, da sam dobila grudi i stavila protezu, a onda je i skinula. Ignorisao je i činjenicu da je velika gradska kuća njegovog oca postala škola sa tekućom vodom, strujom i centralnim grejanjem. Jedina stvar koju je, izgleda, primećivao, bilo je stalno skraćenje suknji iz kompleta školskih uniformi. Očigledno je da, u njegovo vreme, devojke nisu često pokazivale noge i članke.

„Nije baš uljudno od jedne dame da prođe pored gospodina visokog porekla bez reči, gospođice Gvinet”, prozvao me je. Bio je duboko uvređen što sam samo proletela pored njega.

„Izvini. U žurbi smo”, rekla sam.

„Ako mogu da pomognem na bilo koji način, ja sam, naravno, u potpunosti spreman”, rekao je Džejms, nameštajući čipku na rukavima.

„Ne verujem, ali hvala u svakom slučaju. Samo moramo brzo da stignemo kući.” Kao da je Džejms mogao da pomogne! Nije mogao ni vrata da otvori. „Šarlota se ne oseća najbolje”, objasnila sam.

„Veoma mi je žao što to čujem”, rekao je Džejms, koji je bio slab na Šarlotu. Za razliku od „te ne-baš-pristojne devojke sa pegicama”, kako je nazivao Lesli, smatrao je da je moja rođaka bila „očaravajuća, prizor fascinantnog šarma.” Sada je još više laskao. „Prenesi joj moje najlepše želje. I reci joj da izgleda očaravajuće, kao i uvek. Malo je bleđa, ali zadivljujuća, kao vila.”

„Reći ću joj”, rekla sam kolutajući očima.

„Ako ne prestaneš da pričaš sa svojim izmišljenim prijateljem”, brećnula se Šarlota, „završićeš u ludnici.”

Dobro, onda joj neću preneti. Već je bila dovoljno uobražena.

„Džejms nije izmišljen, samo je nevidljiv. Postoji velika razlika između te dve stvari.”

„Ako ti tako kažeš”, odgovorila je Šarlota. Tetka Glenda i ona su mislile da sam izmislila Džejmsa i ostale duhove

jer sam želela pažnju. Sad mi je žao što sam Šarloti uopšte spomenula da postoje. Doduše, kad sam bila mala nisam mogla da zamislim da ćutim i krijem to da čudovišta sa zgrada oživljavaju – spuštaju se niz zgrade pred mojim očima i izopačuju svoja gotička lica da bih ih primetila. Čudovišta su bila smešna, ali bilo je i nekih mračnih, jezi-vih duhova, a ti su me plašili. Bilo mi je potrebno nekoliko godina da shvatim da duhovi ne mogu da te povrede. Sve što mogu da urade ljudima bilo je da ih plaše.

Ne Džejms, naravno. On nije bio nimalo zastrašujućeg izgleda.

„Lesli misli da je možda dobra stvar što je Džejms umro mlad. Kako bi ikada mogao da pronađe ženu sa imenom Pimpul-Botam?” rekla sam kad sam bila sigurna da je Džejms bio daleko i da nas nije mogao čuti. „Mislim, ko bi se udao za čoveka čije ime zvuči kao Bulbuljičava-Guzica*?”

Šarlota je zakolotala očima.

„Ne izgleda on loše”, nastavila sam. „I nestvarno je bogat – ako mi je ispričao istinu o svojoj porodici. Samo ta njegova navika da prinese nosu neparfemisanu, čipkanu maramicu me baš ne baca u nesvest.”

„Kakva šteta što nema nikog osim tebe ko bi mu se divio”, rekla je Šarlota.

I ja sam tako mislila.

„I koliko je glupo od tebe što pričaš o tome koliko si uvrnuta van kruga porodice”, dodala je Šarlota.

To je bila još jedna tipična Šarlotina fora. Imala je za cilj da me povredi, i zapravo je u tome uspevala.

„Nisam uvrnuta!”

„Naravno da jesi!”

„Ti ćeš da mi kažeš, nosačice gena!”

„Pa ja ne idem okolo da blebećem svima o tome”, rekla je Šarlota. „Ti si kao baba-tetka, luda Medi. Ona čak i poštaru govori o svojim vizijama.”

* Igra rečima. Džejmsovo prezime Pympoole-Bothame (engl.) zvuči slično kao Pimple (engl.) – bubuljica i Bottom (engl.) – zadnjica. (Prim. prev.)